

Супутник "ЛІРА-3"

Всеволод Нестайко

Льонька не любив арифметики. Льонька любив пригоди.

Коли він читав задачу про велосипедистів, що виїхали назустріч один одному з двох міст, йому дуже хотілося, щоб ці велосипедисти по дорозі переїхали вчительку Ніну Марківну, яка виводила в Льоньчиному щоденнику жирні кульгаві двійки з арифметики. Причому він не зичив їй лиха. Просто, на його думку, це було єдине, що могло б врятувати його від ненависної арифметики.

Дивна й смішна Ніна Марківна! Вона ніяк не могла збагнути, що Льоньці анітрошечки не потрібна арифметика, що він хоче стати не бухгалтером, а знаменитим мандрівником.

Він прочитав усі пригодницькі книжки, які тільки були в шкільній бібліотеці. Деякі знав майже напам'ять. Він марив пригодами. Навіть сні йому снилися тільки пригодницькі... Але в житті Льоньці дуже не щастило. За винятком невдалої поїздки в Індію (куди, звичайно, не доїхав, бо міліція затримала його на вокзалі), в житті у Льоньки не було жодної пригоди. Хоч плач!

А зовсім недавно...

Це сталося в той день, коли Радянський Союз запустив у небо третій штучний супутник, в якому спокійнісінько могла полетіти людина.

В той день Льонька твердо вирішив залишити Землю, цю нудну, нецікаву планету з усіма її двійками з арифметики. Льонька задумав побудувати супутник і назавжди полетіти в космос. Спочатку він думав зробити це сам. Але потім зрозумів, що самому буде, по-перше, важко, по-друге, сумно. І він запросив у компанію свого найщирішого друга й однокласника Ромку. Ромка, не задумуючись, погодився. В нього теж були всі підстави розлучитися з Землею. Напередодні він розбив мамину любиму вазу, непомітно викинув черепки на смітник і з острахом чекав покарання.

Отже було вирішено остаточно — вони вдвох летять на супутнику в міжпланетний простір.

Хіба мало хто у дитинстві, мріючи, вирушав у кругосвітну подорож з шматком хліба в кишені, стрибав з стрімкої кручі, тримаючи в руках благодійний зонтик, копав землю під старою вербою, шукаючи неіснуючий таємний скарб.

Отож не дивуйтеся, що Льонька, а за ним і Ромка щиро повірили в те, що вони збудують супутник і полетять на ньому.

Сидячи в темному кутку під сходами, хлопці гомоніли.

— Ти розумієш, Ромко, ми будемо першими в світі людьми, що полетять в міжпланетний простір, — захлинався Льонька. — Першими! Розумієш? Всі люди на Землі будуть з хвилюванням стежити за нашим польотом. Розумієш, всі люди до одного! Навіть футболісти київського "Динамо". Я вже не кажу про Жорку Цигана з сьомого "Б"!.. Всі газети світу писатимуть про нас величезними літерами.

— Ох, це буде здорово! — в захопленні вигукнув Ромка. — Але як же ми все-таки полетимо? Це ж механізми різні складні треба. Га?

— Дурниці. Головне — треба одірватися від Землі. Я по радіо чув. А там почнемо кружляти по орбіті — і все, і взагалі, не перебивай, — з досадою махнув Льонька рукою. Ми будемо довго літати серед зірок та космічних променів — горді, мужні і самотні. А потім ми загинемо, налетівши на який-небудь метеор...

Ромка тяжко зітхнув. Льонька глянув на нього і зрозумів, трохи переборщив: ще хвилина, і Ромка відмовиться від польоту.

— А взагалі, хто його зна, напевно, ми все-таки не загинемо, — бадьоро промовив Льонька, — потрапимо на якусь планету...

— Авжеж! Я певен, що ми потрапимо на планету, — з полегшенням додав Ромка. Йому дуже не хотілося вмирати. Він був глибоко переконаний, що жити значно цікавіше...

Хлопці почали спішно готуватися в путь. Для початку вони вирішили запустити кілька невеликих пробних супутників. Першим була нікельована більярдна куля. Для її запуску змайстрували катапульту із сталевого дроту й гуми від старої калоші.

Запускали рано-вранці на задньому дворі біля сарая. Метеором блиснувши на сонці, куля знялася високо в небо, перелетіла через сарай і зникла. Кілька хвилин Льонька і Ромка напружено вслухалися, намагаючись почути звук падіння кулі. Проте нічого не почули.

Жодного сумніву не було — перший супутник "Ліра-1", тобто системи Леоніда Іщенка та Романа Андрієнка, вийшов на орбіту й почав обертатися навколо Землі...

В другому супутнику вони сподівалися послати в небо яку-небудь тварину. Оскільки собаки Лайки в них не було, вони вирішили спорядити в міжпланетну подорож сусідського кота Мордана, рудого і злого.

Супутником був плетений кошик, знайдений в сараї. Щоб кіт під час подорожі не зголоднів, Льонька спеціально для нього приніс великий шмат сала.

Сало Мордан з'їв із смаком, а летіти в небо категорично відмовився. Він і на Землі počував себе дуже добре. Коли друзі почали запихати його в супутник, несвідомий кіт став пручатись і дряпатися, поки не втік.

— Досить випробувань, — сердито сказав Ромка, зализуючи подряпини. — Давай уже летіти. А то через кілька днів повертається з відрядження моя мати і... ти ж розумієш! Мені можна буде тоді вже не летіти.

— А я хіба що кажу? Давай!

За дров'яними сараями простягався пустир, куди ніхто ніколи не заглядав. Там, на пагорку, стояла залізна бочка. В ній колись, ще під час війни держали воду — на випадок пожежі. Тепер води там, звичайно, не було. В цій бочці спокійно могли вміститися і Льонька, і Ромка. От тільки як її закинути в небо?! Це здавалося неможливим. Ви ж уявляєте собі, скільки може важити залізна бочка!

І хлопці почали майструвати катапульту. Це була каторжна, виснажлива робота. Копали під бочкою траншею, встановлювали пружини, ресори і важелі. Особливо

попомучилися хлопці, коли витягали на дерево, що росло якраз коло бочки, здоровенну каменюку. Ця каменюка, впавши з висоти, мала привести в дію механізм.

Нарешті все було готове. Пізно увечері хлопці розійшлися по домівках.

Це була їхня остання ніч на Землі. Наступного дня, рівно о восьмій годині вечора, мав вилетіти супутник "Ліра-3". На ньому назавжди летіли в міжпланетний простір учні третього "Б" класу Леонід Іщенко та Роман Андрієнко. І ніхто, ніхто на всій земній кулі не знав про цю знаменну подію.

Після уроків, нашвидку пообідавши, Льонька та Ромка почали збиратися в дорогу.

Вони приладнали до бочки стару кришку од виварки. Це був "верхній люк". Кришка прекрасно закривала бочку і міцно кріпилася зсередини сталевим дротом. Ніякі космічні сили не змогли б її відкрити.

Дно бочки вони вистелили сіном з старого матраца. Стінки обклали старою стьобаною ковдрою, яка була вже нікому не потрібна. Вийшло дуже м'яко, тепло і зручно. До того ж це рятувало від ударів на випадок зіткнення з якою-небудь планетою.

З харчів у дорогу взяли: буханку хліба, куплену на особисті заощадження; сто п'ятдесят грамів любительської ковбаси, яку придбали на ті ж кошти; вісім холодних вареників з картоплею; три цукерки "Киць-киць", що Льонька не з'їв учора; дві цибулини, один оселедець і пляшку з колишньою газованою водою. Колишньою тому, що корок був поганий, і газ увесь вийшов. Проте Ромка запевняв, що вона все-таки більш поживна, ніж звичайна вода.

В останню мить Льонька приніс надкушений пиріжок з повидлом, що безпритульно лежав на буфеті в їдальні.

...Без п'яти хвилин вісім. Льонька та Ромка в мовчанні стоять біля супутника "Ліра-3". Урочистий момент. Щойно написано прощального листа і покладено під цеглинку, до якої прикріплений дитячий пер— шотравнений прапорець.

Ось що в цьому листі:

"Всім! Всім! Всім! Сьогодні, 30 вересня, рівно о 8-й годині вечора, ми, Леонід Іщенко та Роман Андрієнко, вилетіли на супутнику "Ліра-3" в міжпланетний простір. Ми перші хочемо довести, що люди можуть літати в цьому просторі і що для справжніх мандрівників немає ніяких перешкод.

Поставте нам пам'ятник на площі Перемоги.

Прощайте, товариші, ми летимо.

Леонід Іщенко, Роман Андрієнко".

Високо в небі незчисленними вогниками сяють зірки. Зараз Льонька і Ромка полетять їм назустріч і ніколи більше не повернуться на Землю. Минають останні секунди.

— Ну, пішли! — тремтячим голосом каже Льонька.

Ромка одкрив кришку "люка" і вже підняв ногу, щоб залізти в бочку. І в цю ж мить почувся дівчачий голос:

— Хлопці, а що ви тут робите? Га?

Від несподіванки Роман випустив з рук кришку, і вона боляче вдарила його по

коліну, а в Льоньки забурчало в животі.

З-за сарая з'явилася Тетянка, Льоньчина й Ромчина однокласниця і сусідка. Побачивши її, Льонька зразу опам'ятався.

— Геть звідси! — спокійно сказав він.

— Що значить геть?! А може, мені цікаво, — сказала Тетянка й підійшла до бочки. — У що ви граєте? — Тетянка змовницьки прошепотіла: — У прикордонників і шпигунів? Я теж хочу.

— Геть, тобі кажуть, — скипів Льонька, — а то як дам, то полетиш!

— Дуже я тебе злякалась! От не піду і буду вам заважати, раз так!

Оце так номер! Що робити? Невже все пропало? За кілька секунд до вильоту через якесь погане дівчисько зривається таке діло!

Здавалося, виходу не було.

І тоді Льонька — хай, що буде, — вирішив все чесно їй розповісти і пояснити всесвітню важливість цієї події. Вона, напевно, зрозуміє й не буде заважати. Зрештою, це навіть непогано — хоч одна людина буде свідком їхнього польоту. І потім усім розкаже...

Почувши, в чім справа, Тетянка аж підскочила від захоплення.

— Ой, хлопці, як це чудово! Візьміть і мене з собою. Я теж хочу летіти!

— Що-о?! — Льонька й Ромка презирнулися, обличчя в них витяглися від здивування.

— Я теж полечу з вами!

Хлопці безпорадно дивились один на одного. От таке! Мало вона їм нервів на Землі попсувала, так її ще в небо з собою брати! Ні! Ні в якому разі!.. Але як же від неї відкараскатись? Адже якщо просто так не взяти, то вона і їм не дасть полетіти. Це точно!

І хлопці почали умовляти Тетянку.

— Ну, подумай, нащо тобі летіти? Це ж назавжди. Ти ж ніколи більше не повернешся на Землю. Ніколи не побачиш ні тата, ні мами.

— Ну то що? Зате цікаво! Чому все цікаве повинні робити тільки хлопці? Я теж хочу!

— Та ми ж не помістимося всі в супутнику. Ми тебе не мали на увазі. Тобі немає місця.

— Ось як! Мені немає місця? Так ви теж не полетите! Я зараз же скажу тітці Теклі, і вона вам вуха пообриває за те, що ви її бочку чіпасте... Тітко Текля! — напівголосно крикнула Тетянка.

— Ш-ш!.. Замовкни!..

Робити було нічого.

— Гаразд... Залазь! — зціпивши зуби, запропонував Льонька і шепнув Ромці на вухо: — В крайньому разі ми її викинемо по дорозі!

Тетянка вмить залізла в бочку.

— Тільки запам'ятай: їсти ми тобі не дамо. В нас у самих мало! — з відчаєм у голосі

крикнув Льонька.

— Добре, добре, — безтурботно відповіла Тетянка й радісно загула з бочки: — Ой, як тут хороше! Залазьте швидше!

І Льонька з Ромкою полізли. Сопучи й штовхаючись, вони довго вмощувалися. Кожний намагався якомога болючіше штовхнути Тетянку. Тетянка мовчки терпіла. Нарешті вони всілись. Було тіснувато, але нічого — летіти можна, особливо на небо. В урочистому мовчанні Льонька встав і закрив "люк", тобто прикрутив його дротом до бочки. Потім не своїм, якимсь дуже писклявим, пташиним голосом сказав:

— Приготуватися! Даю старт!

Ромка й Тетянка затамували подих. Льонька щосили потяг за мотузку, до другого кінця якої там, на дереві, була прив'язана здорова каменюка. Почувся тріск, щось гупнуло, загримотіло і...

Тетянка вдарила Ромку ногою у вухо. В цей час Ромка штовхнув Льоньку ліктем в потилицю, а Льонька ткнувся носом Тетянці в живіт. Потім Тетянка сіла Льоньці на голову, Ромка турнув Тетянку коліном, а Льонька наступив Ромці на губу.

Яке щастя, що стінки супутника "Ліра-3" були вистелені ковдрою!

Бочка шалено оберталась і підстрибувала. Вісім холодних вареників з картоплею полетіли Ромці за пазуху, оселедець опинився у Тетянки під пахвою, а колишня газована вода вся до крапельки вилася Льоньці на штани.

І, незважаючи на це, Льонька радісно вигукнув:

— Ура! Ми лети...

Він не договорив, бо якраз у цю мить йому в рот потрапила цибулина.

"Супутник", мабуть, летів уже у верхніх шарах атмосфери. Він обертвся все повільніше й повільніше. Раптом об щось вдарився й перестав обертатися.

— Ми вийшли на орбіту! — урочисто промовив Льонька.

Кілька секунд пішло на те, щоб розібратися, де чії ноги, руки...

В бочці було темно. Пахло оселедцем і ще чимсь поганим.

— Цікаво, де тепер Земля? — тихо й печально спитала Тетянка. Їй вже хотілося додому, до мами. І Льонька це зрозумів.

— А-а, попалася! — злорадно захихикав він. — Ото не треба було летіти. А тепер — все! Тепер ти ніколи не повернешся додому.

Тетянка нічого не відповіла. Вона мовчала. І Ромка теж мовчав.

Гнітюча тиша запанувала в супутнику "Ліра-3". Льонька, Ромка й Тетянка сиділи й мовчки прислухалися до космічної тиші всесвіту. І раптом...

Раптом вони почули гучні кроки й голос. По небу хтось швидко йшов, лаючись, В усьому всесвіті лише одній людині міг належати цей голос — двірничці тітці Теклі.

— А біс забрав би цих песиголовців. Знову якогось лиха накоїли! І доки це буде? Ні вдень ні вночі спокою нема.

Льонька кинувсь відкривати люк...

Супутник "Ліра-3" мирно лежав у бур'янах біля дров'яного сарая. Над бочкою стояла двірничка тітка Текля і войовничо розмахувала руками...

Що було потім?

Не треба питати!

Тетянці, звичайно, добре влетіло. Але найбільше перепало Льоньці і Ромці.

Та не в тім справа, що після хвилюючої зустрічі з батьками вони довго не могли сісти й соромилися показатися людям на очі. І не в тім справа, що учні в школі два тижні не давали їм спокою і все запитували про враження від космічної подорожі.

Виявилось найголовніше: учневі третього класу для того, щоб побудувати супутник, треба знати арифметику. А-риф-ме-ти-ку! І сказав це не хто-небудь, а сам Жорка Циган, найпопулярніша людина в школі, чемпіон міста з плавби.

Невідомо, про що думав Льонька, коли почув це. Невідомо, які думки виникали у нього, коли він стояв на пагорку за сараями і, печально чухаючи штани, дивився на небо.

Ніхто не знає, про що думав Льонька. Але ходять чутки, що недавно він одержав першу в житті четвірку з арифметики.

І, здається, це правда.